

Ergenlerde Saldırganlığın Sosyal Beceri ve Çatışma Çözme Açısından İncelenmesi*

Coşkun Arslan¹ Ayşe Demirci²

Öz

Bu araştırmanın amacı ergenlerin saldırganlık düzeyleri ile çatışma çözme ve sosyal becerileri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Ayrıca çatışma çözme ve sosyal becerilerin saldırganlığı yordama düzeyleri incelenmiştir. Araştırma grubunu 2017-2018 eğitim öğretim yılında öğrenim görmekte olan 362 (ortaokul 6,7 ve 8. sınıf) öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada Çatışma Çözüm Becerileri Ölçeği, Sosyal Beceri Ölçeği ve Saldırganlık Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma genel tarama modeline uygun olarak yapılmış olup verilerin analizinde araştırmanın amacı doğrultusunda betimsel istatistikler, Pearson korelasyon katsayısı ve hiyerarşik regresyon analizleri uygulanmıştır. Katılımcıların saldırganlık ölçeğinden aldıkları puanlar ile çatışma çözme ölçeği alt boyutları olan bütünleşme ve uyuma puanları arasında anlamlı negatif, hükmetme puanları arasında anlamlı pozitif ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca katılımcıların saldırganlık puanları ile sosyal beceri ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı negatif ilişki saptanmıştır. Katılımcıların sosyal beceri ölçeği puanları ile çatışma çözme ölçeği alt boyutlarından bütünleşme ve kaçınma puanları arasında anlamlı pozitif, hükmetme puanları arasında anlamlı negatif ilişkiler bulunmuştur. Yapılan hiyerarşik regresyon analizi sonucunda sosyal becerinin, saldırganlığa ilişkin toplam varyansın %13'ünü tek başına açıkladığını, modele ikinci adımda girilen sosyal beceri ve çatışma çözmenin ise saldırganlığa ilişkin toplam varyansın % 23'ünü açıkladığını göstermektedir. Bulgular, yapılan çalışmalarla beraber tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Saldırganlık, çatışma çözme becerileri, sosyal beceri

Abstract

The aim of this study is to investigate the relationship between aggression levels of adolescents and conflict resolution / social skills. In addition, the level of conflict resolution and social skills to predict aggression was investigated. The research group consisted of 362 (middle school 6th, 7th and 8th grade) students studying in the 2017-2018 academic year. Conflict Resolution Skills Scale, Social Skill Scale and Aggression Scale were used in the study. The research was carried out in accordance with the general survey model and descriptive statistics, Pearson correlation coefficient and gradual regression analysis were used to analyze the data in line with the study. Significant positive relationships were found between forcing scores; and significant negative relationships were found between the scores obtained from the aggression scale and collaboration and accommodation scores which were sub-dimensions of conflict resolution scale. There was also a significant negative correlation between the aggression scores of the participants and the scores obtained from the social skill scale. Significant negative relationships were found between dominance scores; and significant positive relationships were found between social skill scale scores of the participants and integration

¹ Coşkun ARSLAN, Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, coskunarslan@erbakan.edu.tr

² Ayşe DEMİRCİ, Uzman Psikolojik Danışman, Milli Eğitim Bakanlığı, ayse-demirci@gmail.com

*Bu makale, 28 Nisan-1 Mayıs 2018 tarihleri arasında 3. INES Uluslararası Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresinde sunulan bildirinin genişletilmiş halidir

and avoidance scores which were the sub-dimensions of conflict resolution scale. As a result of the hierarchical regression analysis, it is seen that social skills alone accounted for 13% of the variance in aggression, while social skills and conflict resolution in the second step explained 23% of the variance in aggression. The findings were discussed together with the studies and recommendations were made.

Keywords: Aggression, conflict resolution ability, social ability

Giriş

Saldırganlık, popüler bir araştırma konusu olmasına rağmen geleneksel olarak tanımlanması zor bir fenomen olmuştur (Deptule ve Cohen, 2004). Saldırganlık birine veya bir şeye psikolojik veya fiziksel zarar veya acı vermek amacıyla yapılan sözlü veya fiziksel davranıştır (Akgün ve Araz, 2010; Kağıtçıbaşı, 2010). Saldırganlık genel olarak “başka kişiyi veya kişileri incitmeyi ya da ona veya onlara zarar vermeyi amaçlayan davranış biçimi” olarak tanımlanır (Parke & Slaby, 1983; Akt. Deptula ve Cohen, 2004). Freedman, Sears ve Carlsmith (1993), saldırganlığın en sade biçimde “başkalarını inciten ya da incitebilecek her türlü davranış” olarak tanımlanabileceğini fakat bu tanım, saldırganlık sergileyen bireyin niyetini içermemesi nedeniyle eksik olduğunu kişinin niyeti dikkate alındığında saldırganlığın “başkalarını incitmeyi amaçlayan her türlü davranış” olarak tanımlanabileceğini belirtmektedirler. Ayrıca yazarlar, özgeci (prosocial) saldırganlık, izin verilmiş (sanctioned) saldırganlık ve düşmanca (antisocial) saldırganlık arasında da ayırım yapmaktadırlar.

Freud ise thanatos olarak adlandırılan ölüm veya saldırganlık içgüdüsünden bahsetmektedir (Burger, 2006). Ölüm içgüdüsünün önemli bir türevi saldırganlık dürtüsüdür ve Freud’a göre saldırganlık bireyin kendine dönük yıkıcı eğilimlerinin dış dünyadaki objelere çevrilmesidir (Gençtan, 2012). Freud, insanların saldırgan davranışlarda bulunmadıkları takdirde saldırgan enerjinin birikeceğini, kendine bir çıkış arayacağını ayrıca saldırganlığın bir şekilde davranışa yansımadağı durumlarda ise ruhsal rahatsızlık şeklinde kendini göstereceğini ifade etmiştir (Kağıtçıbaşı, 2010). Atkinson, Atkinson, Smith, Bem ve Nolen-Hoeksema (2010), saldırganlığı bir dürtü olarak ve öğrenilmiş bir tepki olarak ayıran araştırmaların, çoğu kez katarsis (duyguyu yoğun şekilde yaşayarak gidermek) üzerinde durduğunu ifade etmiştir. Eğer saldırganlık bir dürtüyse saldırganlık ifadelerinin katartik olması yani saldırganlık eylem ve duygularında azalma gözlenebilir, diğer yandan saldırganlık eğer öğrenilmiş bir tepkiyse saldırganlık ifadesi (pekiştirilirse) bu türden eylemlerle artış gösterebilir (Atkinson ve ark., 2010). Bandura ise çocukların saldırganlık içgüdüleri ile doğmadıklarını ve saldırganlığın sosyalleşme sürecinde öğrenildiğini ifade eder (Adıgüzel, 2012). Bandura saldırgan davranışların, taklit, gözlem ve modelleme olmak üzere üç ana süreçte öğrenildiğini ifade eder (Allan, 2017). Engellenme ve saldırganlık arasındaki ilişkiyi açıklamaya yönelik ilk çalışmalara da Freud’un yazılarında rastlanmaktadır ve Freud saldırganlığın engellenmiş libidodan kaynaklandığını öne sürer. Eğer haz peşinde olan dürtümüz engellenirse o engele saldırma amacıyla ilksel tepki oluştururuz

(Burger, 2006). Engellenme-saldırıcılık denencesinin öncülü, insanlar engellendiğinde (hedefleri engellendiğinde) saldırgan olarak tepki vermeleridir (Eron, 1994). Başlangıçta engellenme - saldırganlık denencesi kesin şekilde ele alınmış, her türlü engellenmenin saldırganlığa sebep olduğu ve her türlü saldırganlığın belirli bir engellenmeden kaynaklandığı ifade edilmişti ancak zamanla bu ifade yumuşatılmış ve her engellenmenin saldırganlıkla sonuçlanmadığı görülmüştür (Taylor, Peplau ve Sears, 2015). Eğer engellenme, bir niyetin sonucu olarak düşünülmez, bir kaza sonucu, haklı bir sebebe dayalı olarak düşünülürse kişileri o kadar kızdırmaz ve saldırganlık ihtimali de azalır (Freedman ve ark., 1993). Warburton ve Anderson (2015), bir insanın, başkasına zarar verebileceği yollar göz önüne alındığında farklı saldırganlık biçimleri ve saldırganlığın gerçekleştirebileceği işlevler arasında ayırım yapmanın faydalı olacağını ifade etmişler ve fiziksel olarak bir şeye (saldırmak, vurmak, bıçaklamak, tekmelemek gibi) saldırmak, diğerlerini sözlü kelimelerle (bağırarak, çığlık atmak, küfür etmek gibi) incitmek veya başkalarının sözlü ya da dijital olarak söylediği şeyle bir başka deyişle ilişkisel saldırganlıkla diğerinin itibarını ya da arkadaşlıklarını incitmek gibi farklı şekillerde sınıflandırmışlardır. Ayrıca yazarlar, saldırganlığın doğrudan (mağdurun fiziksel olarak var olmasıyla) veya dolaylı (mağdurun yokluğunda, örneğin, birinin mülkünü parçalamak ya da hakkında söylentiler yaymak) olarak da olabileceğini ifade etmişlerdir.

Saldırıcılık birine ya da bir şeye psikolojik veya fiziksel olarak zarar ya da acı vermek amacıyla yapılan sözlü veya fiziksel davranış (Akgün ve Araz, 2010; Kağıtçıbaşı, 2010) olarak tanımlanırken akran çatışması, birbirine eşit iki öğrencinin o anki şartlardan kaynaklanan kavgalarını kapsamaktadır (Yaman, Eroğlu, Peker ve Yüksel, 2011). Ayrıca çatışmalar hayatın kaçınılmaz bir parçadır (Bercovitch, 1983). İnsan sosyal bir varlıktır ve hayatı boyunca pek çok kişi ile iletişim içinde olması nedeniyle kişilerarası çatışmalar yaşamaları olağan bir durumdur. Bir çatışma, bir anlaşmazlık kadar küçük ya da bir savaş kadar büyük olabilir (Johnson ve Johnson, 1995). Çatışma, bir birey ya da bir grubun bir seçeneği tercih etmede zorlanması ve bu zorlanma neticesinde karar verme sistemlerinde bozulma olarak tanımlanabilir (Taştan, 2010). Çatışmalar, bir veya daha fazla kişinin bir konu üzerinde anlaşamadığı zamanlarda, bireylerin ihtiyaç ve dürtüleri ters düştüğü zamanlarda yaşanabilir (Öner, 2006). Arslan (2005b), bireylerin yaşadığı çatışmaların kişi içi ve kişilerarası olarak ikiye ayrılabilirliğini; kişi içi çatışmanın birbiriyle çatışan iki amaç ya da güdünün aynı anda ortaya çıkmasıyla kişilerarası çatışmanın ise iki ya da daha fazla kişi arasında gerçekleşen çatışma olduğunu ifade etmiştir. Örgütlere üyeliğin sonucunda ya da bir sonucu olarak ortaya çıkan çatışmalar üç ana kategoriye ayrılabilir: kişilerarası (intrapersonal), grup içi (intragroup) ve gruplar arası (intergroup) (Rahim ve Bonomo, 1979; Barki ve Hartwick, 2004). Araştırmacılar, kişilerarası çatışmayı, karşılıklı birbirine bağlı tarafların, algılanan anlaşmazlıklara ve hedeflerine ulaşma girişimi konusunda olumsuz duygusal tepkiler yaşadıklarında ortaya çıkan dinamik bir süreç olarak tanımlar. Çatışma çözme ise

iki veya daha fazla taraf arasındaki anlaşmazlık durumunun ortadan kaldırılması olarak tanımlanmıştır (Arslan, 2005a).

Çatışmalar, tarafların birbirlerine sergiledikleri davranış ve tepkilerle oluşmakta ve sürdürülmekte olup sözel ve sözel olmayan iletişimle gerçekleşmektedir (Folger, Poole ve Stutman, 2013). Bireyler çatışma ile karşı karşıya kaldıklarında genelde fiziksel veya sözel şiddet kullanma, çekimser davranma, görmezden gelme ya da kendini suçlama gibi tepkilerde bulunurlar (Schumpf, Crawford ve Bodine, 2007). Bireylerin çatışmaya nasıl tepkide bulunacakları, bireyin geçmiş yaşantısındaki öğrenmelere, çatışmaya bakış açısına, diğer bireylerin çatışmaya verdikleri tepkilere ve model almaya bağlıdır (Taştan, 2010). Çatışmalar inkâr edildiğinde, bastırıldığında veya kaçınıldığında yıkıcı hâle gelebilir (Johnson ve Johnson, 1995).

Johnson ve Johnson (1995), çatışmanın iki türü arasındaki farkları aşağıda (Tablo:1) gösterildiği gibi özetlemiştir:

Tablo 1. Çatışma Türleri

Yıkıcı (Desructive)	Yapıcı (Constructive)
Bir katılımcının diğerinin pahasına kazanması.	Tüm katılımcılar hedeflerine ulaşır.
Katılımcılar öfkeli, kırgın, incinmiş ve güvensizdir.	Katılımcılar birbirlerini sever, saygı duyar ve birbirlerine güvenir.
Gelecekteki çatışmaları birbirleriyle yapıcı bir şekilde çözme olasılığı azalır.	Gelecekteki çatışmaları birbirleriyle yapıcı bir şekilde çözme potansiyeli artar.

Schumpf ve ark. (2007), çatışmanın kendi içinde olumlu ya da olumsuz olmadığını; bunun yerine seçilen eylemlerin, çatışmayı rekabete, kaleleri yıkmaya veya büyümeye olanak sağlayan mücadeleye dönüştürebileceğini ifade etmiştir.

Kişilerarası çatışmalar ile ilgili olarak ortaya atılan beşli modellerden Rahim'in (1983) modeli "bütünleşme, uyma, kaçınma, hükmetme ve uzlaşma" stillerinden oluşmaktadır (Akt. Rahim, 2001). Rahim ve Bonoma (1979) ve Rahim (1983a), kişilerarası çatışmanın ele alınış biçimlerini kişinin kendisi ve başkaları için endişe, ilgilenme düzeyi olarak iki temel boyutta ele almıştır (Akt. Rahim, 2011). Bütünleşme yöntemi, tarafların ortak ilgi ve fikirlerine dayalı, karşılıklı olarak doyum sağlayıcı kararlara varmaya çalışmalarını sağlayarak ilişkilerini kuvvetlendirdikleri stildir (Gümüseli, 1994). Bu stil bireyin kendine ve başkalarına yüksek ilgisini gösterir (Rahim, 2011). Çatışma çözümünde kullanılan önemli yöntemlerden biri olan bütünleştirme, sorun çözme, iş birliği yapma, kazan – kazan veya pozitif toplam şeklinde de adlandırılmaktadır (Sarı, 2005). Hükmetme stilini kullanan bireyler ise

karşıdaki bireyin zararlarını göze alarak kendi ilgilerini doyurmaya çalışırlar ve bunun için gerekirse karşıt düştüğü bireyler üzerinde baskı kurmaya her an hazırdırlar (Gümüseli, 1994). Bu stil bireyin kendisine yüksek, diğerlerine düşük ilgisini gösterir (Rahim, 2011). Uyma stili bireyin kendi için düşük, diğerleri için yüksek ilgisini gösterir (Rahim, 2011). Bu stilde bir taraf ilişkinin hatırı için fedakâr veya cömert davranabilir (Gümüseli, 1994). Kaçınma stili ise bireyin kendi ve başkaları için düşük ilgisini gösterir (Rahim, 2011). Çatışmayı görmezden gelme, harekete geçmeme, önem vermeme kişisel düşünce ifade etmeme ile ilgilidir (Gümüseli, 1994).

Sosyalleşme ilk olarak ailede başlar ve ergenlik döneminde bu süreç ailenin dışına çıkarak arkadaş grupları ve okul çevresi ekseninde devam eder (Koç, 2004). Evden kopma, topluma açılma dönemi olan ergenlik dönemine doğru, ergenlerin arkadaşlarıyla olan sosyal ilişkileri önem kazanmaya başlar (Temel ve Aksoy, 2010). Ergen belli bir grubun üyesi olmak ister (spor kulübü, siyasi amaçlı bir örgüt, mahalledeki arkadaşlarından oluşan bir grup gibi) ve girmek isteği çevre tarafından benimsenmediği takdirde bu, onun için üzüntü kaynağı olur (Kulaksızoğlu, 2011). Bireylerin en büyük duygusal, bilişsel gelişim gösterdiği, her şeyi eleştirip; soruşturup kendine ait yeni dünya kurmaya çabaladığı ergenlik döneminde en önemli güven kaynağını arkadaşlık oluşturmaktadır (Cüceloğlu, 2010). Sağlıklı ve karşılıklı ilişkiler kurulabilmesi için ise sosyal beceriler gereklidir (Bacanlı, 2006). Bacanlı (2006), sosyal beceriyi, bireyin başkaları ile başarılı biçimde etkileşimde bulunmasına olanak sağlayan davranışlar olarak tanımlamıştır. Akkök (1999), eğitim sürecinde sosyal gelişimin temel olduğundan yola çıkarak, sosyal beceri gelişiminin önem kazandığını ifade etmiş ve bu becerilerin gelişmesinin “sosyal yeterlik” olarak düşündüğümüz gelişmelerle iç içe olduğunu vurgulamıştır. Bunlar, bireyin kendine güvenmesi ve kendini ifade etmesi, arkadaşları tarafından kabul görme, aile ve diğer önemli kişilerce kabul görme, sosyal bağımsızlık ve destekleyici sosyal çevre olarak özetlenmektedir (Akkök, 2003). Bacanlı (1999), sosyal yeterlik kavramını, sosyal beceriden ayırt etmenin güç olduğunu, daha doğrusu aralarında bir ayırım gözetilmediğinin ve temelde yatan mantığın kişinin eğer sosyal becerisi varsa sosyal açıdan yeterli olduğu şeklinde ifade etmiştir. Sorias (1986), sosyal ortama uygun biçimde davranma yeteneği olarak tanımlanan sosyal becerilerin, sosyal amaçların gerçekleşmesinde ve doyum veren kişilerarası ilişkiler kurulmasında önemli olduğunu ifade etmiştir.

Ergenlik çağı, çocukluk döneminden farklı olarak problemlerin çözülmesinin, kişisel görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinin gerekli olduğu ve sosyal ilişkilerin gelişmesinin beklendiği bir dönemdir (Uzamaz, 2000). Güvenebileceği bir arkadaşının olmaması, kendi hakkında olumsuz düşünüldüğünü zannetmek, gençler arasında sürtüşmelere yol açabilir (Kulaksızoğlu, 2011). Ergenlik döneminde “Ben kimim?” sorusuna cevap arayarak kimliğini kazanmaya çalışan ergen, bu kazanımı

sağlarken bir takım olumsuz davranışlar gösterebilir ve bu davranışlar bazen saldırganlığa dönüşebilir (Yavuzer, 2011).

Saldırganlığın konu edildiği ilgili alan yazın incelendiğinde, saldırgan duygu ve davranışlarla ilişkili olan çeşitli değişkenleri araştırmaya yönelik araştırmalar olduğu (Kaukiainen ve ark., 1999; Efiltili, 2006; Arslan ve ark., 2010; Hasta ve Güler, 2013; Francis, 1988; Kim, Namkoong, Ku ve Kim, 2008; Lesser, 1959) görülmektedir. Akgün ve Araz (2013) tarafından yapılan deneysel bir çalışmada çatışma çözme eğitiminin öğrencilerin yapıcı çatışma çözme becerilerini ve sosyal yetkinliklerini artırdığını ve sonuç olarak reaktif ve proaktif saldırganlık düzeylerini azalttığını göstermiştir. Problem çözme becerileri arttıkça saldırgan davranışın azaldığı (Cengiz, 2010; Kurtyılmaz, 2005) ve saldırganlık ile sosyal problem çözme-yapıcı problem çözme arasında negatif yönlü ilişki bulunduğu görülmektedir (Albayrak-Sargın, 2008; Özdemir, Kuzucu ve Koruklu, 2013; Koç, Büyükgöze, Kavas, 2015; Arslan ve ark., 2010). D'Zurilla, Chang ve Sanna (2003), bazı özel problem çözme boyutlarının fiziksel saldırganlık ile ilişkili olduğunu; Lochman ve Dodge (1994) ise şiddet düzeyi yüksek olan erkeklerin sosyal problem çömede zorluklar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Hasta ve Güler (2013) sebebi ne olursa olsun saldırganlığın toplum tarafından hoş karşılanmayan ve zarar verici bir eylem şekli olması nedeni ile saldırganlığın ilişkili olduğu kontrol edilebilir faktörlerin belirlenmesinin önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Bu çalışmada ise saldırganlık ile günlük hayatımızda en az onun kadar önemli bir yer tutan çatışma çözme becerileri ve sosyal beceri arasındaki ilişkiler incelenmektedir. Çalışmada ilk olarak saldırganlık, çatışma çözme becerileri ve sosyal beceri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Ardından, çatışma çözme becerileri (bütünleşme, uyma, hükmetme ve kaçınma) ve sosyal becerinin saldırganlığı hangi düzeyde yordadığı araştırılmıştır.

Yöntem

Bu çalışmada saldırganlık ile çatışma çözme becerileri ve sosyal beceri arasındaki ilişki incelendiği ve var olan bir durum betimlenmeye çalışıldığı için tarama modeline uygun olarak yapılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da günümüzde var olan bir durumu var olduğu biçimiyle tasvir etmeye çalışan bir araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2014).

Çalışma Grubu

Araştırma grubu, basit seçkisiz yöntemle belirlenen Konya ili, Kadınhanı ilçesinde 2017-2018 eğitim öğretim yılında öğrenim görmekte olan 362 öğrenciden oluşmaktadır. Öğrencilerin, 153'ü 6. sınıf, 108'i 7. sınıf, 101'i 8. sınıfta öğrenim görmektedir. Araştırma grubununun 180'i erkek, 182'si kızdır.

Veri Toplama Araçları

Çatışma Çözüm Becerileri Ölçeği (ÇÇBÖ)

Sarı (2005) tarafından geliştirilen Çatışma Çözüm Becerileri Ölçeği, 26 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 5'li likert (kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, biraz katılıyorum, katılmıyorum, kesinlikle katılmıyorum) tipine sahiptir. Yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin, bütünleşme, uyma, kaçınma ve hükmetme olmak üzere dört faktörde toplandığı görülmüştür. Ölçeğin güvenirlik çalışması için her alt ölçeğin Cronbach Alfa katsayısına bakılmıştır. Bütünleşme alt ölçeği için Cronbach Alfa katsayısı .76, Uyma alt ölçeği için Cronbach Alfa katsayısı .71, Hükmetme alt ölçeği için Cronbach Alfa katsayısı .69, Kaçınma alt ölçeği için Cronbach Alfa katsayısı .56 olarak hesaplanmıştır (Sarı, 2005).

Sosyal Beceri Ölçeği (SBÖ)

Kocayörük (2000) tarafından geliştirilen Sosyal Beceri Ölçeği 20 maddeden oluşmaktadır. 4'lü Likert tipine sahip olan ölçekten elde edilen puanlar 20-80 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puanın yüksekliği, bireyin sosyal beceri gelişiminin olumlu olduğunu ifade etmektedir. Ölçeğin güvenirlik çalışması, iç tutarlılık yöntemi ile ölçülmüştür. Cronbach Alfa katsayısı .75 olarak hesaplanmıştır. Sosyal Beceri Ölçeği'nin geçerliğine, kapsam geçerliği yöntemi ile bakılmıştır. Maddelerin ölçülmek istenen davranışı ne düzeyde ölçüp ölçmediği 5'li puan sistemine göre beş uzmandan değerlendirmeleri istenmiştir. Değerlendirme neticesinde ortalamaları alınmış ve ortalama puanın 4,5 olduğu gözlenmiştir. Değerlendirme sonucunda ölçeğin kapsam geçerliği olduğu görülmüştür (Kocayörük, 2000).

Saldırganlık Ölçeği (SÖ)

Öğrencilerin saldırganlık düzeylerini belirlemek için hazırlanan Saldırganlık Ölçeği, Gültekin (2008) tarafından geliştirilmiştir. 15 maddeden oluşan ölçek 3'lü Likert (her zaman, bazen, hiçbir zaman) tipinden oluşmaktadır. Ölçeğe yapılan faktör analizi sonucunda, ölçekteki maddelerin faktör ortak varyanslarının 0,25 ile 0,66 arasında değiştiği görülmüştür. Ölçeğin yapı geçerliği için Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. DFA analizi sonucunda (ki-kare=346,68 sd=87, $p < 0,01$, GFI=0,95, AGFI=0,96, CFI=0,97, S-RMR=0,03 ve RMSEA=0,04) uyum iyiliği indeksleri test edilen model için model-veri uyumunun sağlandığı görülmektedir. Ölçeğin güvenirlik çalışması için alfa iç tutarlılık katsayısı ve test-tekrar test yöntemi uygulanmıştır. Saldırganlık Ölçeği'nin 1233 veri üzerinden elde edilen alfa iç tutarlılık katsayısı 0,82 olarak bulunmuştur. Test-tekrar test yöntemi için 75 kişiye ölçek üç hafta arayla uygulanmış ve Pearson korelasyon katsayısı 0,64 olarak bulunmuştur (Gültekin, 2008).

Ölçeğin yapı geçerliliği için yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda maddelerin tek bir faktörde toplandığı ve faktör yüklerinin kabul edilebilir aralıkta olduğu saptanmıştır. Ölçeğe uygulanan DFA sonuçları, ölçeğin faktöriyel yapı geçerliliğine ilişkin oldukça güçlü kanıtlar

sağlamaktadır. Ölçeğin alfa iç tutarlılık katsayısı 0,82, test-tekrar test güvenilirliği için Pearson korelasyon katsayısı 0,64 bulunmuştur. Analizler sonucunda Saldırganlık Ölçeği'nin, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin saldırganlık düzeylerini belirlemek için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir (Gültekin, 2008).

Verilerin Analizi:

Verilerin analizinde, araştırmanın amacı doğrultusunda betimsel istatistikler, pearson korelasyon katsayısı ve hiyerarşik regresyon analizleri kullanılmıştır. Verilerin analizi SPSS 22.0 programı ile yapılmıştır.

Bulgular

Bu araştırmada ilk olarak araştırmada yer alan değişkenlerle ilgili betimsel istatistiklere bakılmış, çatışma çözme becerileri ölçeği alt boyutları (bütünleşme, uyma, hükmetme ve kaçınma), sosyal beceri ve saldırganlık ölçeğinden alınan puanlar arasındaki ilişkileri belirlemek için Pearson momentler çarpımı korelasyon analizi yapılmıştır. Ardından, çatışma çözme becerileri (bütünleşme, uyma, hükmetme ve kaçınma) ve sosyal becerinin saldırganlığı hangi düzeyde yordadığını ortaya koymak amacıyla hiyerarşik regresyon analizi uygulanmıştır. Regresyon uygulanmadan önce çoklu regresyon varsayımları kontrol edilmiştir. Bu amaçla çoklu doğrusal bağıntının olup olmadığını tespit etmek için varyans artış faktörü incelenmiştir. Analiz sonucunda bütün değerler 10'un altında bulunmuştur. Varyans artış faktörü değerlerinin 10'un altında olması çoklu doğrusal bağıntı sorunu olmadığını göstermektedir (Tabachnick ve Fidell, 2001).

Çatışma çözme becerileri ölçeği alt boyutları (bütünleşme, uyma, hükmetme ve kaçınma), sosyal beceri ve saldırganlık ölçeğinden alınan puanlar arasındaki korelasyon, ortalama, standart sapma ve cronbach alfa değerleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Değişkenler Arası Korelasyonlar, Ortalama, Standart sapma, Cronbach α

	1	2	3	4	5	6
1. Saldırganlık	-					
2. Sosyal Beceri	-.36**	-				
3. Bütünleşme	-.34**	.49**	-			
4. Uyma	-.11*	.036	.17**	-		
5. Hükmetme	.31**	-.20**	-.16**	.16**	-	
6. Kaçınma	-.01	.14**	.18**	.15**	.25**	-
Ortalama	61.13	18.00	30.20	13.69	14.64	18.10
Ss	9.45	2.33	5.83	5.17	4.88	4.86
Cronbach alfa	.66	.83	.70	.72	.64	.56

*p<.05, **p<.01

Elde edilen bulgulara göre, katılımcıların Saldırganlık Ölçeği'nden aldıkları puanlar ile Çatışma Çözme Ölçeği alt boyutları olan bütünleşme ve uyma puanları arasında anlamlı negatif, hükmetme puanları arasında anlamlı pozitif ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca katılımcıların saldırganlık puanları ile Sosyal Beceri Ölçeği'nden aldıkları puanlar arasında anlamlı negatif ilişki saptanmıştır.

Katılımcıların Sosyal Beceri Ölçeği puanları ile Çatışma Çözme Ölçeği alt boyutlarından bütünleşme ve kaçınma puanları arasında anlamlı pozitif, hükmetme puanları arasında anlamlı negatif ilişki bulunmuştur.

Saldırganlığın yordanmasına ilişkin hiyerarşik regresyon analizi sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Saldırganlığın Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi

		R	R ²	R ² _{ch}	B	β	t	p
1	Sabit				23.42		31.17	.00
	Sosyal beceri	.36 ^a	.13	.13	-.09	-.36	-7.52	.00
2	Sabit				22.31		24.17	.00
	Sosyal Beceri				-.09	-.23	-4.25	.00
	Bütünleşme				-.07	-.17	-3.03	.00
	Uyma	.48 ^b	.23	.22	-.05	-.12	-2.48	.01
	Hükmetme				.12	.27	4.85	.00
	Kaçınma				.01	.03	.52	.60

Tablo 2 incelendiğinde saldırganlık için geliştirilen modele 1. adımda girilen sosyal becerinin saldırganlığı anlamlı düzeyde ($R^2=.13$, $p>.01$) açıkladığı görülmektedir. Modele ikinci adımda girilen Sosyal Beceri ve Çatışma Çözme Ölçeği alt boyutlarının saldırganlığı anlamlı düzeyde açıkladığı ($R^2=.23$, $p>.01$) görülmektedir. Modelin ikinci adımında sosyal becerinin $\beta=-.23$, bütünleşmenin $\beta=-.17$ uymanın $\beta=-.12$, ve hükmetmenin $\beta=.27$, değerlerine sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca Çatışma Çözme Ölçeği alt boyutu olan kaçınmanın saldırganlığın anlamlı bir yordayıcısı olmadığı görülmektedir ($p>.05$).

Bu sonuçlar sosyal becerinin, saldırganlıktaki varyansın %13'ünü tek başına açıkladığını, modele ikinci adımda girilen sosyal beceri ve çatışma çözümlerinin ise saldırganlıktaki varyansın %23'ünü açıkladığını göstermektedir.

Tartışma ve Sonuç

Araştırma bulgularına göre katılımcıların Saldırganlık Ölçeği'nden aldıkları puanlar ile Çatışma Çözme Ölçeği alt boyutu olan bütünleşme arasında anlamlı negatif ilişki gözlenmiştir. Regresyon

analizi sonuçları incelendiğinde ise bütünleşme alt boyutunun saldırganlığın anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir. Bütünleşme stilini kullanan kişiler ortak fikirler ve ilgileri göz önünde bulundurarak doyum sağlayıcı kararlar alırlar (Gümüseli, 1994). Bu durumda bütünleşme stilini kullanan kişinin problem karşısında, problemin çözümüne yönelik olarak saldırgan tepkiler vermek yerine tarafların ortak fikirlerine dayalı olarak ilişkilerini kuvvetlendirdiklerine işaret etmektedir. Bütünleşme stili ile saldırganlık arasındaki negatif ilişki bütünleşme puanları arttıkça, saldırgan davranışın azaldığı, saldırgan davranışların kontrolünün arttığı şeklinde yorumlanabilir. Tarafların ortak ilgi ve fikirlerinin göz önüne alındığı bu yöntemde karşılıklı saygının olduğu bir iletişim tarzının benimsendiği düşünülebilir. Hasta ve Güler (2013) tarafından yapılan araştırmada kişilerarası iletişim tarzlarından saygılı ilişki tarzı puanı arttıkça, yıkıcı ve edilgen saldırganlık puanlarının azaldığı bulunmuştur. Bütünleşme stili problem çözme olarak da bilinir (Rahim, 2011). Bütünleşme stili problem çözme olarak ele alındığında, alan yazında konuya benzer çalışmaların araştırma sonuçlarıyla benzerlik gösterdiği görülmektedir. Problem çözme becerileri arttıkça saldırgan davranışın azaldığı (Cengiz, 2010; Kurtyılmaz 2005) ve saldırganlık ile sosyal problem çözme - yapıcı problem çözme arasında negatif yönlü ilişki bulunduğu görülmektedir (Albayrak-Sargin, 2008; Özdemir, Kuzucu ve Koruklu, 2013; Koç, Büyükgöze, Kavas, 2015; Arslan ve ark., 2010). D’Zurilla, Chang ve Sanna (2003), bazı özel problem çözme boyutlarının fiziksel saldırganlık ile ilişkili olduğunu, Lochman ve Dodge (1994) ise şiddet düzeyi yüksek olan erkeklerin sosyal problem çözümede zorluklar yaşadıklarını bulmuşlardır. Ayrıca bireylerin, ortak fikir ve ilgileri göz önüne alarak kararlar alması, kişilerin empati düzeylerinin yüksek olmasından kaynaklanabilir. Björkqvist, Österman ve Kaukiainen (2000), empatinin saldırgan davranışı azalttığını ifade etmişlerdir. Kaukiainen ve ark., (1999), araştırmalarında 12 yaşındaki çocuklarda empatinin dolaylı saldırganlık dışındaki her türlü saldırganlıkla anlamlı ve negatif ilişkili olduğunu; Lovett ve Sheffield (2007) de benzer şekilde ergenlerde saldırganlık ile empati arasında genellikle olumsuz bir ilişki bulunduğunu ifade etmişlerdir. Alan yazında konuya benzer çalışmalar incelendiğinde araştırma sonuçlarıyla paralellik gösterdiği görülmektedir. Araştırma bulgularına göre katılımcıların Saldırganlık Ölçeği’nden aldıkları puanlar ile Çatışma Çözme Ölçeği alt boyutu olan uyma arasında anlamlı negatif ilişki gözlenmiştir. Regresyon analizi sonuçları incelendiğinde ise uyma alt boyutunun saldırganlığın anlamlı yordayıcısı olduğu görülmektedir. Uyma stilinde taraflardan biri ilişkinin hatırı için fedakâr veya cömert davranabilir (Gümüseli, 1994). Bu durumda feragat etme, çatışma yaşandığında saldırganca davranmamaya yol açtığı için saldırganlıkla zıt yönlü ilişkidedir.

Araştırma bulgularına göre katılımcıların Saldırganlık Ölçeğinden aldıkları puanlar ile çatışma çözme ölçeği alt boyutu olan hükmetme arasında anlamlı pozitif ilişki bulunmuştur. Regresyon analizi sonuçları incelendiğinde ise hükmetme alt boyutunun saldırganlığın anlamlı yordayıcısı olduğu

görülmektedir. Hükmetme stilini kullanan bireyler karşıdaki kişinin zararlarını göze alarak kendi ilgilerini doyurmaya çalışmakta ve bunun için gerekirse zıt düştüğü bireyler üzerinde baskı kurmaya hazırdırlar (Gümüşeli, 1994). Bu durumda bireyin problem çözümüne yönelik sorun yaşadığı birey üzerinde baskı kurmaya her an hazır olması saldırgan davranışı artırdığı şeklinde yorumlanabilir. Bu stili kullanan kişi kendi hedefini kazanmak için her yolu dener ve sonuç olarak diğer tarafın ihtiyaç ve beklentilerini çoğunlukla göz ardı eder (Rahim, 2011). Bireylerin karşı tarafın ihtiyaç ve beklentilerini göz ardı etmesi empati düzeyinin düşük olmasından kaynaklanabilir. Psikopatide görülen azalmış empati, hedefe yönelik saldırganlık riskini artırır (Blair, 2018). Benzer şekilde Björkqvist, Österman ve Kaukiainen (2000), empatinin saldırgan davranışı azalttığını ifade etmişlerdir. Kaukiainen ve ark., (1999), yaptıkları çalışmada 12 yaşındaki çocuklarda empatinin dolaylı saldırganlık dışındaki her türlü saldırganlık ile anlamlı ve negatif şekilde ilişkili olduğunu, Lovett ve Sheffield (2007) de benzer şekilde ergenlerde empati ve saldırganlık arasında genellikle olumsuz bir ilişki bulunduğunu ifade etmişlerdir. Alan yazında konuya benzer çalışmalar incelendiğinde araştırma sonuçlarıyla paralellik gösterdiği görülmektedir. Pakaslahti ve Keltikangas - Järvinen (1996) yaptıkları çalışmada saldırgan problem çözme stratejilerinin saldırgan davranışla pozitif yönde ilişkili olduğunu, Koç ve Büyükgöze - Kavas (2015) ise zehirleyici ilişki tarzları ile yıkıcı saldırganlık arasında ise pozitif yönde ilişki bulmuşlardır.

Araştırma bulgularına göre katılımcıların Saldırganlık Ölçeği'nden aldıkları puanlar ile çatışma çözme ölçeği alt boyutu olan kaçınma arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Kaçınma stili, harekete geçmeme, kendi kişisel görüşünü ifade etmeme, çatışma durumunu görmezden gelme ve önem vermeme ile ilgili (Gümüşeli, 1994) olduğu için çatışma durumuna herhangi bir şekilde önem vermeyen bireylerin saldırgan bir davranışla ilişkisi olmayacağı şeklinde yorumlanabilir. Araştırma bulgularımızda kaçınma stilinin saldırgan davranışın anlamlı yordayıcısı olmaması bu iki davranışın herhangi şekilde etkileşmemesinden kaynaklanıyor olabilir. Aynı zamanda ölçeğin en düşük Cronbach Alfa düzeyinin kaçınma alt ölçeğinde olması (hem orijinal çalışmada hem de bizim çalışmamızda), yani ölçtüğü niteliği iyi ölçmemesi sebebiyle de bu sonuç ortaya çıkmış olabilir. Bu durumun incelenmesi gerekir. Cengiz (2010) ise yaptığı çalışmada kaçınan problem çözme ile saldırganlık arasında negatif ilişki bulmuş ve bu sonucu problem çözme becerisi yüksek olan kişilerin, saldırgan davranışta bulunmak yerine problemleri durumdan kaçınmayı tercih ettikleri şeklinde yorumlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların Saldırganlık Ölçeği'nden aldıkları puanlar ile sosyal beceri ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı negatif ilişki gözlenmiştir. Regresyon analizi sonuçları incelendiğinde ise sosyal becerinin saldırganlığın anlamlı yordayıcısı olduğu görülmektedir. Ayrıca sosyal becerinin, saldırganlıktaki varyansın %13'ünü tek başına açıkladığı görülmektedir. Sosyal beceri, bireylerin başkaları ile başarılı biçimde etkileşimde bulunmasına olanak sağlayan

davranışlardır (Bacanlı, 2006). Bu durumda ise bireylerin karşılaştıkları problemler karşısında, problemin çözümüne yönelik başarılı etkileşimlerde bulunmasının saldırgan davranışı azalttığı şeklinde yorumlanabilir. Bireylerin sosyal yetenek ve becerilerinin eksikliğinin, saldırganlığı artırıcı nitelikte olduğu kabul edilmiştir (Kaukiainen ve ark., 1999). Alan yazında benzer çalışmalar incelendiğinde araştırma sonuçlarıyla benzerlik gösterdiği görülmektedir. Nel (2006) çalışmasında yüksek sosyal yeterliliğin göreceli olarak düşük saldırganlık düzeyleriyle ilişkilendirilmesi için yeterli kanıt bulunduğunu ifade etmiştir. Kumru- Sarıca (2008), sosyal becerinin, saldırganlık üzerindeki etkisini incelediği araştırmasında, sosyal beceri programının öğrencilerin saldırganlık düzeylerini anlamlı düzeyde azalttığı sonucuna varmışlardır. Benzer şekilde, Frey, Hirschstein ve Guzzo, (2000), araştırmalarında sosyal ve duygusal becerilerin öğretilebileceğini, sosyal ve duygusal yeterliliklerin gençlerde saldırgan davranışı azalttığı sonucunu bulmuşlardır. Bulgular, çatışma çözme ve sosyal becerilerin, saldırgan davranış üzerindeki etkisi hakkında bize önemli bilgileri vermektedir. Ergenlerde görülen saldırganlık davranışının azaltılmasında çatışma çözme becerilerinin ve sosyal becerilerin kazandırılmasının önemi ortaya çıkmaktadır. Okul psikolojik danışmanları, rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri, öğrencilerin çatışma çözme becerileri ve sosyal beceriler kazanması adına grup rehberlik etkinlikleri, bireysel görüşmeler gibi çalışmalar yapması uygun olacaktır. Bu araştırma Konya'da öğrenim görmekte olan ergenlik dönemindeki öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırma bulgularının genellenebilmesi için farklı il ve yaş düzeylerinden bireyler üzerinde çalışmalar yapılabilir. Saldırganlık; stresle başa çıkma becerileri, kaygı gibi değişkenler açısından incelenebilir. Saldırganlıkla ilişkili olabileceği düşünülen stresle başa çıkma becerileri, kaygı gibi değişkenlerle çalışmalar yapılabilir. Ayrıca çatışma çözme becerileri, sosyal beceri ve saldırganlık ilişkisini izleyen gelecek araştırmalarda değişkenler arasındaki ilişkilerde cinsiyet rollerinin dâhil edilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Adıgüzel, G. (2012). *Üniversite öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin empatik eğilim, duyguları ifade etme ve öz anlayış açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, S. Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Akgün, S. ve Araz, A. (2010). *Anlaşmazlıklarımızı çözebiliriz: Çatışma çözümü eğitim programı* (1. Baskı). Ankara: Nobel.
- Akkök, F. (1999). *İlköğretimde sosyal becerilerin geliştirilmesi: Öğretmen el kitabı*(2. Baskı). Ankara: Özgür Yayınları.
- Akkök, F. (2003). *İlköğretimde sosyal becerilerin geliştirilmesi: Anne-baba el kitabı*(3. Baskı). Ankara: Özgür Yayınları.

- Albayrak-Sargın, Y. (2008). *Ergenlik dönemindeki öğrencilerin saldırgan davranışları ile öfke ve sosyal problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, K.T.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Allan, J. (2017). *A macat analysis Albert Bandura's aggression a social learning analysis*. London: Macat International Ltd.
- Arslan, C. (2005a). *Kişilerarası çatışma çözme ve problem çözme yaklaşımlarının yüklenme karmaşıklığı açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, S. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Arslan, C. (2005b). *Kişilerarası çatışma çözme ve problem çözme yaklaşımlarının yüklenme karmaşıklığı açısından incelenmesi*. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 75-93.
- Arslan, C., Hamarta, E., Arslan E. ve Saygın, Y. (2010). *Ergenlerde saldırganlık ve kişilerarası problem çözmenin incelenmesi*. *İlköğretim Online*, 9(1), 379-388.
- Atkinson, R. L., Atkinson, R. C., Smith, E. E., Bem, D. J. ve Nolen-Hoeksema, S. (2010). *Psikolojiye giriş*(5. Baskı). Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Bacanlı, H. (1999). *Sosyal beceri eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Bacanlı, H. (2006). *Sosyal beceri eğitimi*. İçinde Y. Kuzgun (Ed.), *İlköğretimde rehberlik*. (ss:172-183). (6. Baskı). Ankara: Nobel.
- Barki, H. ve Hartwick, J. (2004). *Conceptualizing the construct of interpersonal conflict*. *International journal of conflict management*, 15(3), 216-244.
- Bercovitch, J. (1983). *Conflict and conflict management in organizations: A framework for analysis*. *Hong Kong Journal of Public Administration*, 5(2), 104-123.
- Björkqvist, K., Österman, K. & Kaukiainen, A. (2000). *Social intelligence- empathy= aggression?*. *Aggression and violent behavior*, 5(2), 191-200.
- Blair, R. J. R. (2018). *Traits of empathy and anger: implications for psychopathy and other disorders associated with aggression*. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 373(1744), 20170155.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik* (İ. D. E. Sarıoğlu, Çev.). İstanbul: Kaknüs.
- Cengiz, S. (2010). *Ergenlerde saldırganlık ve problem çözme*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, G. Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Cüceloğlu, D. (2010). *İnsan ve davranışı* (20. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Deptule, D. P. ve Cohen, R. (2004). Aggressive, rejected, and delinquent children and adolescent: A comparison of their friendships. *Aggression and Violent Behavior*, 9(1),75-104.
- D'zurilla, T. J., Chang, E. C. ve Sanna, L. J. (2003). Self-esteem and social problem solving as predictors of aggression in college students. *Journal of social and clinical psychology*, 22(4), 424-440.
- Efilti, E. (2006). *Ortaöğretim kurumlarında okuyan öğrencilerin saldırganlık, denetim odağı ve kişilik özelliklerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, S. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Eron, L. D. (1994). Theories of aggression: From drives to cognitions. Huesmann, L., R. (Ed.), *Aggressive behavior: Current perspectives*. New York: Plenum.
- Folger, J. P., Poole, S. T. ve Stutman, R. K. (2013). *Çatışma yönetimi*(7. Baskı). (F. Akkoyun, Çev. Editörü). Ankara: Nobel Yayınları.
- Francis, R. C. (1988). On the relationship between aggression and social dominance. *Ethology*, 78(3), 223-237.
- Freedman, J. L., Sears, D.O. ve Carlsmith, J. M. (1993). *Sosyal Psikoloji*(A. Dönmez, Çev.). Ankara: İmge Yayınları.
- Frey, K. S., Hirschstein, M. K. ve Guzzo, B. A. (2000). Second Step: Preventing aggression by promoting social competence. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 8(2), 102-112.
- Gençtan, E. (2012). *Psikanaliz ve sonrası*(15. Baskı). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Gültekin, F. (2008). *Saldırganlık ve öfkeyi azaltma programının ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin saldırganlık ve öfke düzeyleri üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, H. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gümüşeli, A. İ. (1994). *İzmir ortaöğretim okulları yöneticilerinin öğretmenler ile aralarındaki çatışmaları yönetme biçimleri*. Yayınlanmamış doktora tezi. A. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Hasta, D. ve Güler, M. E. (2013). Saldırganlık: Kişilerarası ilişki tarzları ve empati açısından bir inceleme. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1),64-104.
- Johnson, D. W. ve Johnson, R. T. (1995). *Reducing school violence through conflict resolution*. ASCD.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Günümüzde insan ve insanlar sosyal psikolojiye giriş*(12. Baskı). İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi* (27. Baskı). Ankara: Nobel.

- Kaukiainen, A., Björkqvist, K., Lagerspetz, K., Österman, K., Salmivalli, C., Rothberg, S. ve Ahlbom, A. (1999). The relationships between social intelligence, empathy, and three types of aggression. *Aggressive Behavior: Official Journal of the International Society for Research on Aggression*, 25(2), 81-89.
- Kim, E. J., Namkoong, K., Ku, T. ve Kim, S. J. (2008). The relationship between online game addiction and aggression, self-control and narcissistic personality traits. *European psychiatry*, 23(3), 212-218.
- Koç, B. ve Büyükgöze-Kavas, A. (2015). Üniversite öğrencilerinin saldırganlık, kişilerarası problem çözme becerileri, kişilerarası ilişki tarzları ve iletişim beceri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 4(2), 783-799.
- Koç, M. (2004). Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(17), 231-238.
- Kocayörük, A. (2000). *İlköğretim öğrencilerinin sosyal becerilerinin geliştirilmesinde dramının etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, A. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kulaksızoğlu, A. (2011). *Ergenlik psikolojisi*(12. Baskı). İstanbul: Nobel.
- Kumru-Sarıca, A. (2008). *Sosyal beceri programının ergenlerin saldırganlık düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, M. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Kurtyılmaz, Y. (2005). *Öğretmen adaylarının saldırganlık düzeyleri ile akademik başarıları, iletişim ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkiler: Anadolu üniversitesi ve Osmangazi üniversitesi öğrencileri üzerinde bir çalışma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, A. Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Lesser, G. S. (1959). The relationships between various forms of aggression and popularity among lower-class children. *Journal of Educational Psychology*, 50(1), 20.
- Lochman, J. E., ve Dodge, K. A. (1994). Social-cognitive processes of severely violent, moderately aggressive, and nonaggressive boys. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 62(2), 366-374.
- Lovett, B. J. ve Sheffield, R. A. (2007). Affective empathy deficits in aggressive children and adolescents: A critical review. *Clinical Psychology Review*, 27(1), 1-13.
- Nel, A. J. (2006). *The relationship between direct and indirect aggression and social competence among three cultural groups in South Africa*. Master's Thesis Stellenbosch University.
- Öner, U. (2006). Çatışma çözme ve arabuluculuk eğitimi. İçinde Y. Kuzgun (Ed.), *İlköğretimde Rehberlik*. (6.Baskı).Ankara: Nobel.

- Özdemir, Y., Kuzucu, Y., ve Koruklu, N. (2013). Social problem solving and aggression: The role of depression. *Journal of Psychologists and Counsellors in Schools*, 23(1), 72-81.
- Pakaslahti, L., ve Keltikangas-Järvinen, L. (1996). Social acceptance and the relationship between aggressive problem solving strategies and aggressive behaviour in 14 year old adolescents. *European Journal of Personality*, 10(4), 249-261.
- Rahim, A. ve Bonoma, T. V. (1979). Managing organizational conflict: A model for diagnosis and intervention. *Psychological reports*, 44(3), 1323-1344.
- Rahim, M. A. (2001). *Managing Conflict in Organisations*. (Third Edition). Quorum Books, Westport, Connecticut.
- Rahim, M. A. (2011). *Managing conflict in organizations*(Fourth Ed.). USA.
- Sarı, S. (2005). *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerine çatışma çözümü becerilerinin kazandırılmasında akademik çelişki, değer çizgisi ve güdümlü tartışma yöntemlerinin etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Schrumpf, F., Crawford, D. K. ve Bodine, R. J. (2007). *Okulda çatışma çözme ve akran arabuluculuk program rehberi*(1. Baskı). (F. G., Akbalık ve B. D., Karaduman, Çev.). Ankara: İmge.
- Sorias, O. (1986). Sosyal beceriler ve değerlendirme yöntemleri. *Psikoloji Dergisi*, 5(20), 24-29.
- Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics*. Needham Heights, MA: Allyn ve Bacon.
- Taştan, N. (2010). Çatışma çözme eğitimi ve akran arabuluculuğu. İçinde U. Öner (Ed.), *Uygulamalı grup rehberliği programları dizisi*. (2. Baskı). Ankara: Nobel.
- Taylor, S. E., Peplau, L. A. ve Sears, D. O. (2015). *Sosyal Psikoloji*(A. Dönmez, Çev.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Temel, F. ve Aksoy, A. B. (2010). *Ergen ve gelişimi yetişkinliğe ilk adım*(3. Baskı). Ankara: Nobel.
- Uzamaz, U. F. (2000). Ergenlerde sosyal beceriler ve değerlendirme yöntemleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(6), 49-58.
- Warburton, W. A. ve Anderson, C. A. (2015). Aggression, social psychology of *international encyclopedia of the social & behavioral sciences*, 373-380.
- Yaman, E.; Eroğlu, Y ve Peker, A. (2011). *Başa çıkma stratejileriyle okul zorbalığı ve siber zorbalık*(1. Baskı). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Yavuzer, Y. (2011). Okullarda saldırganlık/şiddet: Okul ve öğretmenle ilgili risk faktörleri ve önleme stratejileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 41(192), 43-61.

ORCID

Coşkun Arslan <https://orcid.org/0000-0003-0247-9847>

Ayşe Demirci <https://orcid.org/0000-0002-9467-3518>

Extended Summary

Investigation of Aggression in Terms of Social Skills and Conflict Resolution in Adolescents

Introduction

Adolescence is a period in which an individual needs to solve his / her problems, fulfill his / her personal duties and responsibilities, and develop social relationships (Uzamaz, 2000). The lack of a friend to whom a person can trust and the assumption that one thinks negatively about one's own, can lead to conflict among young people (Kulaksızoğlu, 2011). Adolescents who try to gain their identity by searching for answers to the question "who am I?" during adolescence may exhibit some negative behaviors and these behaviors can sometimes turn into aggression (Yavuzer, 2011). Hasta and Güler (2013) stated that it is important to identify the controllable factors that are related to aggression, as aggression is not tolerated by society and is a harmful form of action, regardless of the reason. When the literature about aggression is examined, the researches investigating the various variables associated with aggressive emotions and behaviors (Kaukiainen et al., 1999; Efiltili, 2006; Arslan et al., 2010; Patient and Güler, 2013; Francis, 1988; Kim, Namkoong, Ku & Kim, 2008; Lesser, 1959) were observed. In this study, the relationship between aggression and conflict resolution skills and social skills are investigated.

Method

Participants

The research group consists of 362 adolescents (6 and 8th grades) studying in the 2017-2018 academic year in Konya province (Kadınhanı district), which was determined by simple method. The research group consists of 180 boys and 182 girls.

Instruments

Conflict Resolution Skills Scale

The conflict resolution skills scale developed by Sari (2005) consists of 26 items.. As a result of the factor analysis, the scale was collected under four factors, including collaboration, accommodation, avoidance and forcing. For reliability study of the scale, the Cronbach Alpha coefficient of each subscale was examined. Cronbach alpha coefficient was calculated as .76 for the collaboration subscale,

.71 for the accommodation subscale, .69 for the forcing subscale and .56 for the avoidance subscale (Sarı, 2005).

Social Skill Scale

The social skill scale developed by Kocayörük (2000) consists of 20 articles. The scores obtained from the scale with 4 Likert type ranging from 20 to 80. Reliability of the scale was computed by internal consistency method. Cronbach alpha coefficient was calculated as .75. The validity of the social skill scale was examined by means of the scope validity method. They were asked to evaluate the behavior of the substances according to the 5-point system. As a result of the evaluation, the average score was 4.5 and it was observed that the scale had scope validity (Kocayörük, 2000).

Aggressiveness Scale

The aggressiveness scale was developed by Gültekin (2008) to determine students' aggressiveness levels. As a result of the factor analysis on the scale, it was observed that the common factor variances of the items on the scale ranged between 0.25 and 0.66. Confirmatory factor analysis (DFA) was performed for the validity of the scale. As a result of the DFA analysis (chi-square=346,68 SD=87, $p < 0.01$, GFI=0,95, AGFI=0,96, CFI=0,97, s-RMR=0,03 and RMSEA=0,04) it was seen that the model-data confirmation was provided for the model whose compatibility goodness indexes were tested. For the reliability study of the scale, the alpha internal consistency coefficient and the test-retest method were applied. The alpha internal consistency coefficient of the aggression scale obtained over 1233 participants was 0.82. The Pearson correlation coefficient was 0.64 (Gültekin, 2008). As a result of the descriptive factor analysis for the structural validity of the scale, it was determined that the items were collected in one factor and the factor loads were within acceptable range. The DFA results applied to the scale provide strong evidence for the factorial structure validity of the scale. The Pearson correlation coefficient was 0.64 for the test-retest reliability of the scale and 0.82 for the alpha internal consistency coefficient of the scale. As a result of the analyses, the aggressiveness scale was a valid and reliable tool for determining aggression levels of primary school secondary students (Gültekin, 2008).

Results

According to the findings of the study, a significant negative relation was found between the scores obtained from the aggression scale and collaboration and accommodation scores, which were the sub-dimensions of the conflict resolution scale; significant positive relationship was found between forcing scores. There was also a significant negative correlation between the aggression scores of the participants and the scores obtained from the social skill scale. Significant negative relationships were found between dominance scores; and significant positive relationships were found between social skill scale scores of the participants and integration and avoidance scores which were the sub-dimensions of the conflict resolution scale.

Results show that social skills alone accounted for 13% of the variance in aggression, while social skills and conflict resolution in the model in the second step accounted for 23% of the variance in aggression.

Discussion

The integration style is also known as problem-solving (Rahim, 2011). When we consider the style of integration as problem solving, it is observed that the studies similar to the subject in the field literature have similar results with the research. As problem solving skills increase, it is observed that aggressive behavior decreases (Cengiz, 2010; Kurtyılmaz 2005) and there is a negative relationship between aggression and social problem solving - constructive problem solving. Albayrak-Sargin, 2008; Özdemir, Kuzucu and Koruklu, 2013; Koç-Büyükgöze-Kavas, 2015; Arslan et al., 2010). Lochman & Dodge (1994) found that men with high levels of violence had difficulties in solving social problems. One of the partners may act as a generous or altruistic person for the sake of relationship between them (Gümüseli, 1994). This indicates that the person using the integration style has strengthened their relations based on the common ideas of parties, rather than giving aggressive responses towards the solution of the problem. The person who uses the ruling style enters everything to gain his or her goal, and, as a result, he or she often ignores the needs and expectations of the other partner (Rahim, 2011). Ignoring the needs and expectations of the other partner may be due to the low level of empathy. Decreased empathy in psychopathy increases the risk of targeted aggression (Blair, 2018). Similarly Björkqvist, Österman & Kaukiainen (2000) stated that empathy reduce aggressive behavior. Kaukiainen et al. (1999) reported that empathy in 12-year-old children was significantly associated with all forms of aggression except indirect aggression, and in Lovett & Sheffield (2007) similarly, there was a negative relationship between empathy and aggression in adolescents. When similar studies are examined in the literature, it is observed that they are similar to the results of the research.

The avoidance style is related to not taking action, not expressing personal opinion, ignoring the situation of conflict and not paying attention (Gümüseli, 1994) so, it can be interpreted that individuals who do not care about the situation of conflict have no relation to aggressive behavior in any way. In his research, Cengiz (2010) found a negative relationship between avoidant problem solving and aggression, and interpreted that people with a high ability to solve the problem prefer to avoid problematic situations rather than aggressive behavior.

The lack of the abilities and social skills has been recognized as an increase in aggression (Kaukiainen et al., 1999). When similar studies are examined in the literature, it is observed that they are similar to the results of the research. In the study by Nel (2006), he stated that there is sufficient evidence to associate high social competence with relatively low levels of aggression. Kumru - Sarıca (2008) concluded that the social skills program significantly reduced the level of aggression of students

in a study of the impact of social skills on aggression. Similarly, Frey, Hirschstein & Guzzo (2000) found that social and emotional skills could be taught in his research and social and emotional skills reduced aggressive behavior in young people. Findings, conflict resolution skills and social skills give us important information about the negative consequences (aggressive behavior) of inadequacy in their skills. The importance of conflict resolution skills and social skills in reducing the aggression behavior observed in adolescents is emerging.